

HOSPODÁŘSKÁ KOMORA ČESKÉ REPUBLIKY

Podkladový dokument ke kulatému stolu Národního konventu o EU na téma „Energetická unie: rok poté“

Úvod

Energetická unie je projekt integračního úsilí Evropské komise o propojení agend klimatu, energetiky a energetické bezpečnosti do jediné soudržné strategie. Komise jejím prostřednictvím usiluje o nový holistický přístup k energetice, který však bude vyžadovat určitou proměnu dosavadního vnímání energetiky i energetické politiky. Rok 2015 přinesl pro tento plán řadu důležitých momentů, podle všech indicií bude rok 2016 neméně důležitým a jako takový bude vyžadovat pevnou pozici ČR k řadě souvisejících témat.

Snaha o hledání jednotných postojů k tématům Energetické unie je motivací tohoto kulatého stolu Národního konventu o EU, který je již třetím kulatým stolem k tématu energetické politiky (říjen 2014 – energetická účinnost, únor 2015 – energetická bezpečnost), což dokládá, že energetická politika, a tedy i implementace Energetické unie je dlouhodobě vládní prioritou. Tento podkladový dokument si klade za cíl seznámit účastníky kulatého stolu se základními principy a legislativními i nelegislativními dokumenty věnovanými Energetické unii, a tím pomoci k lepší orientaci. Podkladový dokument poskytuje tematický rámec kulatého stolu vymezený následujícími diskusními okruhy:

- 1) Jaké jsou možnosti České republiky přispět k formování Energetické unie při vytváření **vnitřního trhu s energiemi** v oblastech zajišťování konkurenčního prostředí, přenosové infrastruktury, propojování trhů a posilování role spotřebitelů?
- 2) Jaké specifické kroky by měly být učiněny v rámci **dekarbonizace energetiky** v oblasti reformy systému EU ETS a v oblasti integrace obnovitelných zdrojů? Využívá ČR v této oblasti svého potenciálu?
- 3) Jakým způsobem efektivně využít potenciál **energetických úspor** v ČR, který zůstává doposud nevyužitý a přijatý cíl pro rok 2020 se zdá být reálně ohrožen?

Podkladový dokument je rozdělen do tří logických oddílů. V prvním je čtenáři nabídnuto seznámení se s okolnostmi vzniku Energetické unie a jsou mu představeny důležité soubory dokumentů, které k Energetické unii představila Komise. První oddíl je zakončen přehledem dokumentů, které by podle předpokladů měla Komise představit během roku 2016. Druhý oddíl se věnuje současnému stavu energetického sektoru, nastavuje tak konceptu Energetické unie zrcadlo reality. Třetí oddíl je věnován hodnocení České republiky Komisí v oblastech, které odpovídají třem výše uvedeným diskusním okruhům.

HOSPODÁŘSKÁ KOMORA ČESKÉ REPUBLIKY

Zrod Energetické unie

Historie Energetické unie začíná formálně koncem roku 2014, kdy Evropská rada ve svých prosincových závěrečných závěrech vyzvala Komisi, aby „v dostatečném předstihu před zasedáním Evropské rady v březnu 2015 předložila ucelený návrh týkající se Energetické unie“.

Evropská komise toto volání vyslyšela a v únoru 2015 předložila **plán k vytvoření Energetické unie**. Tři cíle energetické politiky EU (bezpečné, dostupné a udržitelné dodávky energií) by mělo být v rámci Energetické unie dosaženo naplněním pěti vzájemně propojených dimenzí. Hlavní deklarovanou motivací Komise je napravit skutečnost, že EU je v současnosti největším dovozcem energie na světě, kdy dováží cca 53 % veškeré spotřebovávané energie v odhadované ceně přibližně 400 miliard eur za rok. Přitom řada členských států je dle Komise silně závislá na omezeném počtu dodavatelů, zejména pokud jde o dodávky plynu, a tudíž zranitelná vůči narušení dodávek energií. Dalším motivem je fakt, že spotřebitelé a podniky v EU jsou svědky nedostatečného množství dodavatelů, ze kterých by si mohli vybírat s cílem snížit ceny energií, což je dle Komise zapříčiněno dílem stárnoucí energetickou infrastrukturou, dílem nedostatečnou integrací (zejména přeshraničních) trhů v Evropě a dílem nekoordinovaných vnitrostátních energetických politik. Energetická unie by tak měla tento stav napravit, tj. podpořit lepší propojení energetických soustav mezi členskými státy, modernizovat infrastrukturu a dotvořit vnitřní trh s energií. Energetická unie umožňuje znovu uchopit a podpořit cíle, které se prozatím nepodařilo uspokojivě naplnit, ať už hovoříme např. o plné implementaci a naplňování třetího liberalizačního balíčku nebo o vytvoření jednotného evropského trhu s energiemi do roku 2014. Zároveň, v souladu s cíli EU dohodnutými podle rámce pro oblast klimatu a energetiky do roku 2030, musí EU rovněž snížit svou celkovou závislost na fosilních palivech a emise skleníkových plynů.

Energetická unie je tak rozvedena v **pěti úzce souvisejících oblastech**, které jsou zaměřeny na (1) energetickou bezpečnost, solidaritu a důvěru, (2) plně integrovaný evropský energetický trh, (3) zvyšování energetické účinnosti pro snižování poptávky, (4) přechod na nízkouhlíkovou ekonomiku a (5) výzkum, inovace a konkurenceschopnost. Součástí Energetické unie je rovněž zavedení dynamického integrovaného **procesu správy a monitorování** (tzv. *governance*), který by měl zajistit, aby všechna zahrnutá opatření přispívala k cílům Energetické unie.

Balíček opatření pro Energetickou unii z roku 2015 se neskládal pouze ze sdělení k Rámcové strategii, ale zahrnoval rovněž koncepci EU ohledně **nové celosvětové dohody o klimatu**, která byla později dohodnuta v prosinci 2015 v Paříži a ke které se připojily také Čína, USA nebo Indie. V dubnu 2016 začne roční ratifikační proces, který si vyžádá souhlas parlamentů 55 států s minimálním podílem 55 % na globálních emisích, aby se dohoda stala od roku 2020 platnou. Dohoda zavazuje všechny státy - jak vyspělé, tak rozvíjející se - udržet zvyšování teploty výrazně pod dvěma stupni Celsia a co nejvíce přiblížit hodnotě 1,5 °C. Avizované sdělení Komise obsahovalo formální stanovení cíle 40 % snížení emisí skleníkových plynů do roku 2030, na němž se dohodla Evropská rada v říjnu 2014, a bylo zároveň jejich vnitrostátně stanoveným příspěvkem (*Intended National Determined Contribution - INDC*) Evropské unie. Ačkoliv tyto závazky nejsou právně závazné¹, **můžeme dohodu COP21 vnímat jako silný mezinárodní stimul představující záminku pro tlak na ambicióznější úpravu některých cílů EU do roku 2030.**

¹ Pro doplnění výsledků Pařížské konference je vhodné uvést, že co se týká snižování emisí a adaptace na změny klimatu v nejméně rozvinutých státech, to se bude financovat z veřejných i ze soukromých zdrojů. Do roku 2025 pak má dojít ke shodě na výši finanční podpory určené pro rozvojové země, minimálně to bude 100 mld. USD ročně. Rozvinuté země pak budou jednou za dva roky předkládat své plány na pomoc chudým regionům.

HOSPODÁŘSKÁ KOMORA ČESKÉ REPUBLIKY

Třetím dokumentem, který tvořil únorový balíček dokumentů k Energetické unii, bylo sdělení o opatření, která jsou dle Komise nutná pro **dosažení cíle 10 % propojení elektrických sítí** do roku 2020, resp. v delším období do roku 2030 propojit elektrické rozvodné soustavy tak, aby bylo možné 15 % elektřiny vyrobené v EU dopravit do jiných zemí EU.

První krok na cestě k Energetické unii: Letní balíček

První iniciativou v rámci Energetické unie byl tzv. letní balíček, který obsahoval **sdělení Komise k designu trhu**, čímž otevřel tříměsíční veřejnou konzultaci na dané téma. Je možné ho vnímat jako počátek nejvýznamnější změny pravidel fungování vnitřního trhu s energií od 3. liberalizačního balíčku; očekává se, že přinese posílení tržního přístupu, zlepšení koordinace mezi státy a více pravomocí pro ENTSO-E a ACER, včetně zavedení nové metodiky pro výpočet výrobní přiměřenosti.

Druhá veřejná konzultace v rámci tohoto balíčku byla věnována **bezpečnosti dodávek elektřiny**, podpořená dokumentem nazvaným „Investiční perspektivy na trzích s elektřinou“. V této veřejné konzultaci se Komise zajímala o akceptovatelnost zavedení povinných národních nouzových plánů pro předcházení a řešení nouzových stavů a o oblast kyber-bezpečnosti. Velmi očekávanou součástí balíčku bylo **sdělení k maloobchodnímu trhu** (doprovázené dokumentem věnovaným vlastní spotřebě obnovitelných zdrojů energie), které představuje deset kroků, jak dostat spotřebitele do středu nového energetického systému.

Další část letního balíčku byla věnována energetické účinnosti a obsahovala návrh nového **nařízení o štítkování**, kdy Komise od revize štítkování očekává zvýšení informovanosti spotřebitelů a následné snížení jejich spotřeby. Rovněž obsahovala i **přezkum politik v oblasti štítkování a ecodesignu**, ve kterém se Komise věnovala hodnocení obou směrnic.

Poslední část letního balíčku byla věnována návrhu dlouho očekávané **reformy EU**, která je třetím krokem po stažení části povolenek z oběhu (tzv. *backloading*) a po zavedení rezervy tržní stability (MSR)². Cílem reformy je zohlednit pokyny Evropské rady ohledně úlohy, kterou by měl systém EU ETS hrát při dosažení cíle EU v oblasti snížení emisí skleníkových plynů do roku 2030, a uzákonit je prostřednictvím úpravy řady parametrů. Cílem navrhovaných změn je rovněž podpořit inovace a využívání nízkouhlíkových technologií, přispět přitom k vytváření nových příležitostí pro pracovní místa a růst a současně zachovat nezbytné záruky na ochranu konkurenceschopnosti průmyslu v Evropě. I přes důležitost a význam této reformy však nepřinese významný dopad na cenu emisních povolenek, jelikož všichni účastníci trhů ji již předem zahrnuli do svých predikcí v rámci scénářů *business as usual*.

Druhý krok na cestě k Energetické unii: podzimní balíček

V polovině listopadu zveřejnila Komise další sadu dokumentů, věnovaných Energetické unii. Klíčovým dokumentem byla první **zpráva o stavu Energetické unie**, které se tento dokument samostatně věnuje v jedné z následujících kapitol (str. 9).

S ohledem na diskusní okruhy kulatého stolu jsou z podzimního balíčku k Energetické unii důležité ještě dva další dokumenty – **zpráva o pokroku v oblasti energetické účinnosti**, která ukazuje, že i přes významný dosažený pokrok přineslo společné úsilí členských států v porovnání s prognózami na

² **Rozhodnutí Evropského parlamentu a Rady (EU) 2015/1814** ze dne 6. října 2015 o vytvoření a uplatňování rezervy tržní stability pro systém Unie pro obchodování s povolenkami na emise skleníkových plynů a o změně směrnice 2003/87/ES.

HOSPODÁŘSKÁ KOMORA ČESKÉ REPUBLIKY

rok 2020 úspory primární energie pouze ve výši 17,6 %. Komise však zůstává ohledně dosažení 20 % cíle optimistická – pod podmínkou, že budou existující právní předpisy EU plně provedeny, dojde k akceleraci úsilí, zvýší se úroveň ambicí alepší se podmínky pro investice.

Dalším důležitým dokumentem byla **zpráva o pokroku opatření v oblasti klimatu**, ze které vyplývá, že EU je obzvláště úspěšná při oddělování hospodářského růstu od emisí skleníkových plynů. Stejně tak je EU na dobré cestě ke splnění cíle, jímž je snížení emisí o 20 % do roku 2020, i cílů Kjótského protokolu. K dosažení cíle pro rok 2030 je nicméně třeba podniknout další kroky.

Při výčtu dalších dokumentů podzimního balíčku narazíme na druhý seznam projektů společného zájmu, pracovní dokument útvarů Komise věnovaný trendům týkajícím se spotřebitelů energie, zprávu o provádění evropské strategie energetické bezpečnosti, zprávu o provádění směrnice o jaderné bezpečnosti, která dospěla k závěru, že směrnice o jaderné bezpečnosti z roku 2009 je obecně správně dodržována, návrh nařízení o statistikách cen elektřiny a zemního plynu, které, bude-li přijato, by mělo zlepšit evropské statistiky týkající se cen energie, a veřejnou konzultaci o budoucí revizi směrnice o energii z obnovitelných zdrojů.

Třetí krok na cestě k Energetické unii: zimní balíček

V polovině února 2016 představila Komise balíček nových pravidel a strategie pro Energetickou unii, z větší části věnovanou zemnímu plynu: návrh nařízení o bezpečnosti dodávek zemního plynu, návrh nařízení o mezivládních dohodách v energetice, sdělení ke strategii pro zkapalněný zemní plyn (LNG) a plynové zásobníky, a sdělení obsahující evropskou strategii pro vytápění a chlazení.

Od **nařízení o bezpečnosti dodávek zemního plynu** Komise očekává posílení odolnosti trhu se zemním plynem pro případ, že bude muset čelit přerušením dodávek zemního plynu, a to díky zvýšení transparentnosti, solidarity a přechodu od vnitrostátního k regionálnímu přístupu při přípravě opatření v oblasti bezpečnosti dodávek zemního plynu. Hlavním přínosem **rozhodnutí o mezivládních dohodách** v oblasti energetiky by měla být vyšší transparentnost mezivládních dohod se třetími zeměmi a jejich plný soulad *sacquis*, z tohoto důvodu navrhuje Komise zavedení předběžné kontroly slučitelnosti s nutností zohlednit stanovisko Komise před podpisem smluv. **Strategie pro zkapalněný zemní plyn** a skladování plynu by pak pomocí budování strategické infrastruktury měla naplno využít potenciál LNG pro zvýšení energetické bezpečnosti EU. Jediným dokumentem zimního balíčku, který se netýká zemního plynu, je **Strategie pro vytápění a chlazení**. Ta je pro tyto sektory v EU první svého druhu a soustředí se na odstraňování překážek dekarbonizace u budov a v průmyslu. Silný akcent klade na zvyšování energetické účinnosti a využívání obnovitelných zdrojů energie.

Jak je zřejmé, Energetická unie je pevně zakotvena v cílech přijatých na nejvyšší úrovni Evropské rady. Nejvíce se do obsahu promítají čtyři cíle pro časové období 2020-2030 (přijaté v říjnu 2014), ovšem je vhodné upozornit, že toto úsilí navazuje na současně plněné cíle do roku 2020 (které znamenají snížit emise skleníkových plynů oproti roku 1990 alespoň o 20 %, získávat 20 % energie z obnovitelných zdrojů a zvýšit energetickou účinnost o 20 %) a zapadá do širšího rámce plnění cíle snížit emise skleníkových plynů oproti hodnotám z roku 1990 o 80-95 % do roku 2050. To je důležité pro správné uchopení závaznosti a vynutitelnosti celého plánu Energetické unie – je postavena jak na řadě cílů a opatření, které již byly akceptovány všemi členskými státy, tak je zároveň jasně formulována v několika závěrech Evropské rady, kdy Komise v řadě případů pouze navrhuje řešení, jak tyto nastavené cíle a úkoly naplnit na praktické úrovni.

HOSPODÁŘSKÁ KOMORA ČESKÉ REPUBLIKY

Očekávaná opatření k Energetické unii v roce 2016

V současné době probíhá veřejná konzultace Evropské komise ke snížení zátěže v oblasti vykazování a plánování v rámci nového přístupu ke správě Energetické unie, což je téma, které se prolíná všemi dimenzemi Energetické unie. Pokud se podíváme na Energetickou unii pohledem zvolených dimenzí, tak v oblasti vnitřního trhu můžeme očekávat revizi rámce pro energetický trh (s ohledem na kapacitní mechanismy i regionální trhy s energií) i revizi pravidel pro fungování Agentury pro spolupráci energetických regulátorů (ACER). Rovněž se očekává zveřejnění analýzy Komise k cenám energií.

V oblasti energetické účinnosti čeká Komise v druhé polovině roku předložení návrhu revize směrnice o energetické účinnosti (2012/27/EU) a směrnice o energetické náročnosti budov (2010/31/EU). V oblasti dekarbonizace by měla Komise zveřejnit během prvního pololetí roku návrh dekarbonizační strategie pro sektory stojící mimo EU ETS, v druhé polovině roku je pak očekáván OZE balíček obsahující návrh revize směrnice stanovující rámec pro podporu energie z obnovitelných zdrojů (2009/28/ES) a strategii pro udržitelnou politiku pro biomasu a biopaliva. Očekává se rovněž návrh strategie zaměřené na vyšší energetické využití odpadů (EVO).

Ze seznamu očekávaných opatření k Energetické unii pro rok 2016 tak vyplývá aktuálnost zvolených diskusních okruhů zaměřených na vnitřní trh s energií, dekarbonizaci energetiky (kde je třeba brát ohled zejména na správné fungování EU ETS a řádný rámec pro fungování OZE) a energetickou účinnost. Zároveň tato témata umožní prověřit potřebu případné aktualizace národních pozic k jednotlivým tématům, v každém případě však umožní dodat vstupy do velmi důležitých debat, které českou reprezentaci čekají v tomto roce na unijní úrovni.

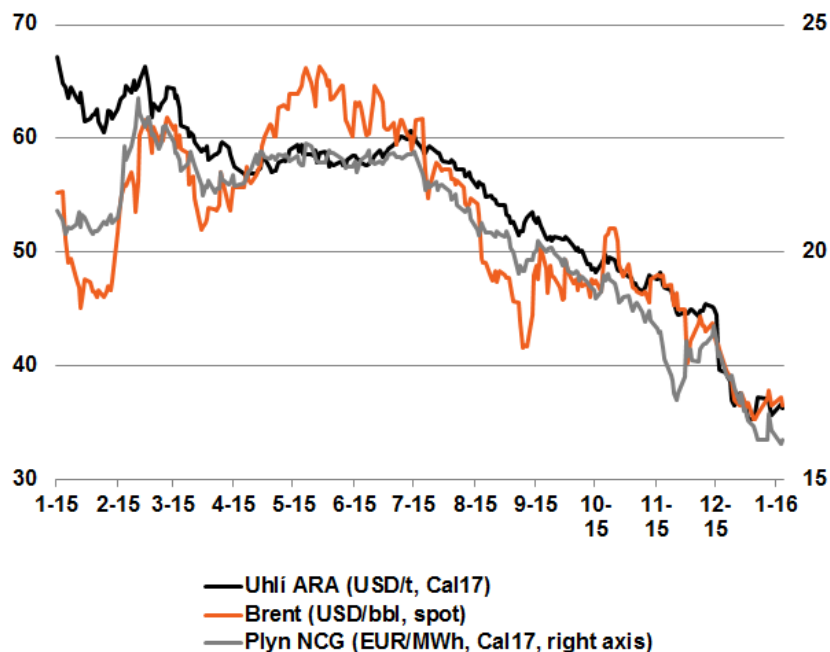
Energetika v EU: současnost

První část tohoto dokumentu nabídla čtenáři možnost seznámit se s evropskou regulací energetiky, neumožnila však reflektovat stav, v jakém se evropská energetika nachází ve skutečnosti. A právě reflexe aktuálního stavu energetiky tržní optikou je obsahem druhé části podkladového dokumentu.

Dnes se nacházíme v situaci, kdy jsou pro velkou část sektoru energetiky nastavené cíle a nástroje, které do značné míry determinují její fungování. První důležitou determinantou současné energetiky je velmi nízká cena hlavních energetických paliv.

Klesající ceny komodit znamenají přímé snižování nákladů na energie (v případě zemního plynu a uhlí), a nepřímo rovněž vedou k poklesu velkoobchodních cen ropných produktů a elektřiny, jelikož pokles cen komodit (uhlí) vysvětluje největší část poklesu cen elektřiny.

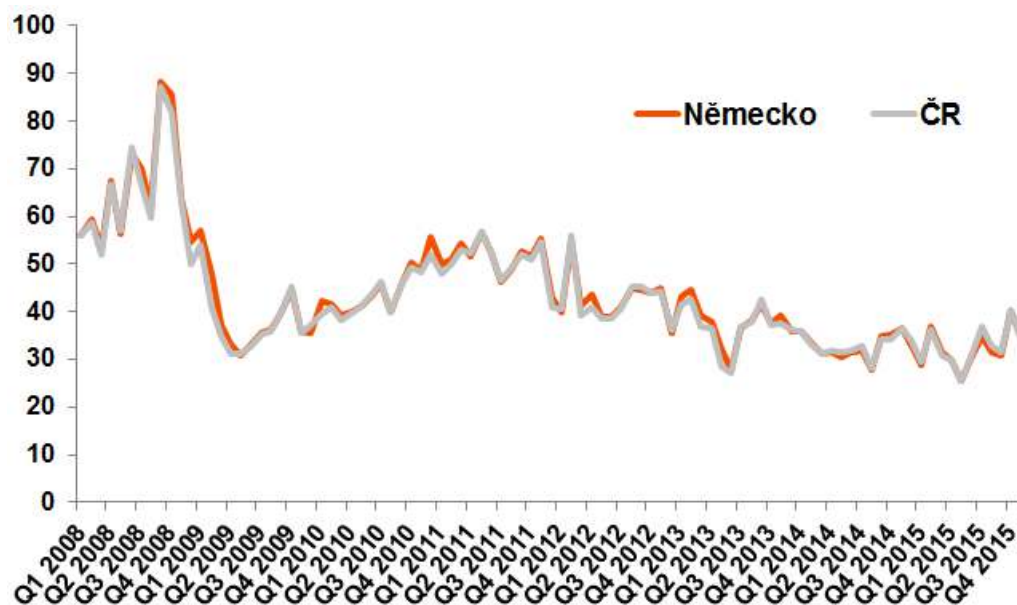
Vývoj cen paliv (USD, EUR)

Zdroj: vlastní zpracování autorů.

Toto značné snížení cen má samozřejmě i dopad na velkoobchodní ceny elektřiny, pro které jsou právě paliva důležitým vstupem do jejich nákladových funkcí. Situaci je možné ilustrovat na spotovém trhu ČR a Německa – ze spotových cen je zřejmý jak vliv snížení cen paliv, tak velmi silná korelace mezi cenami českého a německého velkoobchodního trhu.

Vývoj spotových cen elektřiny v ČR a Německu (Eur/MWh)

Zdroj: vlastní zpracování autorů.

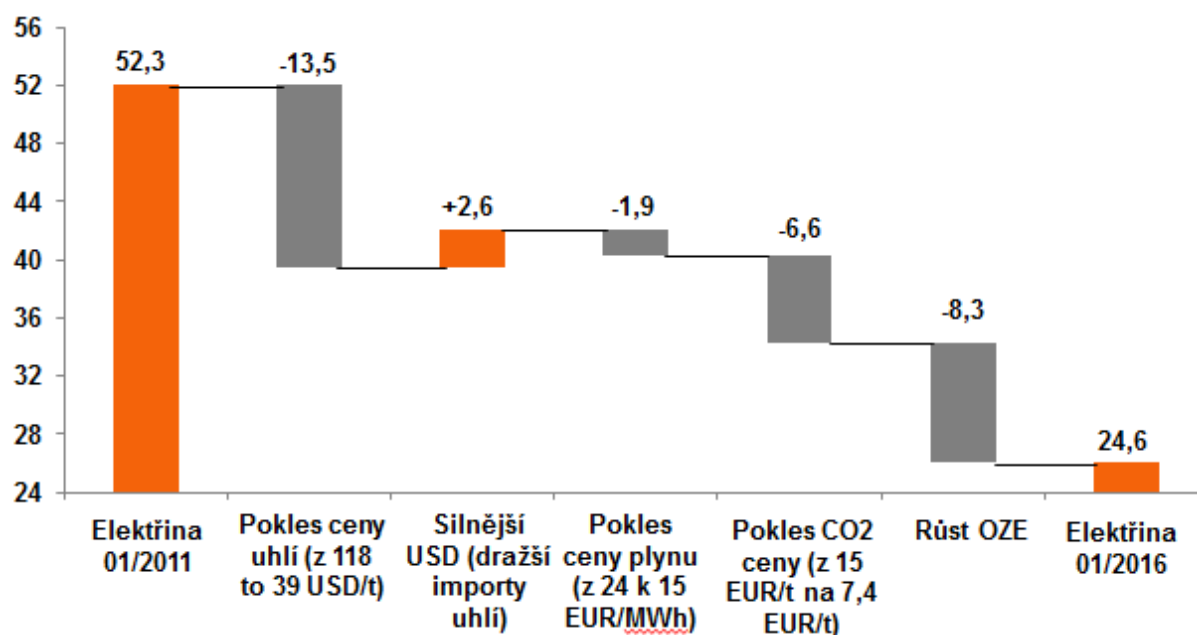

HOSPODÁŘSKÁ KOMORA ČESKÉ REPUBLIKY

Pokles cen vstupních paliv samozřejmě není jediným vysvětlením poklesu cen elektřiny, proto je velmi zajímavá analýza příčin, které během posledních pěti let vedly k poklesu velkoobchodních cen elektřiny.

Vysvětlení poklesu cen elektřiny za období 2011-2016 v Německu

(EUR/MWh, year ahead forward)

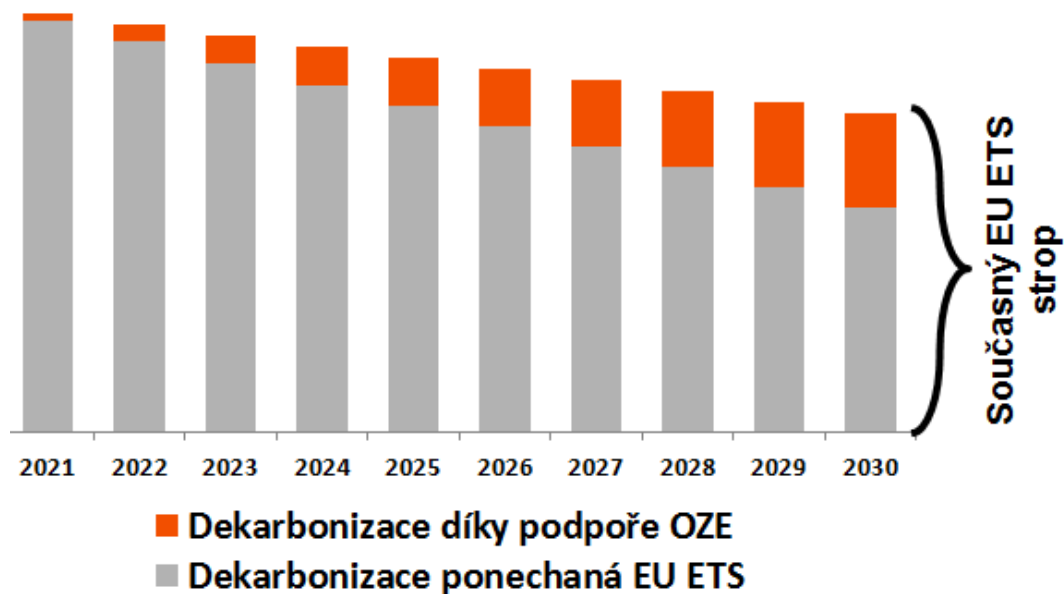

Zdroj: vlastní zpracování autorů.

Na grafu lze ilustrovat, do jaké míry je současná cena elektřiny výsledkem tržního působení, a do jaké míry je ovlivněna evropskou energetickou politikou s ne vždy zamýšlenými důsledky. Například díky nesprávnému nastavení EU ETS a nárůstu podílu subvencovaných OZE došlo k poklesu ceny CO₂. Nízká cena CO₂ následně nemotivuje emitenty k inovacím a investicím do moderních řešení. Zároveň hrozí, že systém EU ETS bude i přes zavedení stabilizační rezervy trhu čelit nebezpečí dlouhodobého nadbytku emisních povolenek, který je dále navyšován rostoucí implementací obnovitelných zdrojů energie, tlakem na dodatečná opatření v oblasti energetické účinnosti a vynucenými odstávkami fosilních zdrojů.

Stáváme se tak svědky situace, kdy v EU ETS dochází k poklesu poptávky po emisních povolenkách, který ale není vyvolán tržními vlivy (tj. růstem ceny povolenky), ale je vyvolán vnějšími vlivy – překryvem působení EU ETS a dalších opatření z oblasti klimatické a energetické politiky. Stabilizační rezerva trhu totiž umožňuje pouze odčerpat existující přebytek povolenky, ale už neumožní zajistit vzácnost povolenky v případě dlouhodobého převisu nabídky nad poptávkou. Tato situace může na jedné straně krátkodobě představovat konkurenční výhodu pro ekonomiku ČR, která je relativně náročná na emise CO₂. V delším období však neumožní zajistit dostatečné tržní signály a finanční prostředky pro investice do nízkouhlíkových technologií a do obnovitelných zdrojů, což může vést k dalším narušením trhu.

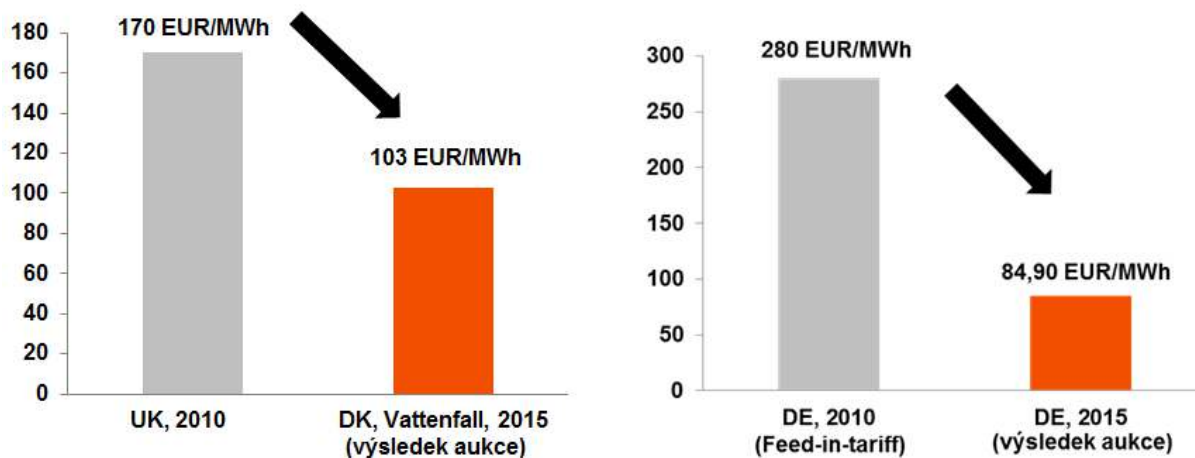
Odhad podílu EU ETS a OZE na snižování emisí CO₂ do roku 2030

Zdroj: vlastní zpracování autorů.

Dalším důležitým faktorem je kontinuální vystavení sektoru energetiky zavádění nových OZE; dnes je již zřejmé, že OZE budou nadále jedním z mála rostoucích segmentů energetiky, čemuž nahrávají i klesající náklady na jejich výstavbu, jak je patrné z následujícího grafu.

Vývoj podpory offshore větrných farem v EU Vývoj podpory fotovoltaiky v Německu

Zdroj: vlastní zpracování autorů.

HOSPODÁŘSKÁ KOMORA ČESKÉ REPUBLIKY

Velký pokrok tak lze pozorovat u větrných i fotovoltaických elektráren. Velké energetické firmy již mají know-how na výstavbu velkých větrných parků, zatímco náklady na solární elektrárny prošly malou revolucí a postupně se stávají běžnou součástí výrobního mixu, což bylo ještě např. před pěti lety velmi obtížně myslitelné.

K určitým změnám dochází samozřejmě i v sektoru zemního plynu, kde dochází k posílení role a vnímání zemního plynu jednak díky jeho emisním charakteristikám, tak i díky schopnosti zajistit snížení dovozní závislosti – z tohoto důvodu roste především význam LNG.

Jak bylo v této části naznačeno, nacházíme se v současnosti paradigmatem klasické energetiky ve velmi složitém období. Silná regulace ze strany EU ve formě nastavených cílů a zvolených opatření vedla k překryvu jednotlivých politik a v důsledku k závažným zásahům do trhu projevujících se umělým snížením velkoobchodních cen elektřiny a propadem cen emisních povolenek. Energetika je tak oslabena evropskou regulací ve chvíli, kdy potřebuje všechny zdroje na vlastní transformaci vyvolanou změnou řady faktorů, propadem cen primárních zdrojů energie počínaje, významným poklesem nákladů na instalaci OZE konče atd.

Jak jsme na tom doma: stav české energetiky v kontextu vytváření Energetické unie

Třetí část podkladového materiálu je zaměřena na hodnocení české energetiky z pohledu Evropské komise. Ta zveřejnila koncem listopadu 2015 historicky první zprávu o stavu Energetické unie, ve které se věnuje stavu sektoru energetiky a klimatu v EU. Zpráva se však věnuje i jednotlivým členským zemím. Pro každý členský stát zveřejnila Komise národní přehled (*Country Factsheet*), který popisuje situaci státu s ohledem na jednotlivé dimenze Energetické unie. Tento přehled však neumožňuje podrobnější pohled do jednotlivých dimenzí energetické politiky, neboť přináší spíše politický vzkaz o plnění přijatých cílů do roku 2020, než praktickou podrobnou analýzu energetických sektorů v jednotlivých členských státech.

ČR a vnitřní trh s energií

Národní přehled je zaměřen na tři části - propojení, velkoobchodní trhy se zemním plynem a elektřinou a maloobchodní trh.

V oblasti infrastrukturních propojení zpráva konstatuje v zásadě existenci 17 % propojení trhu s elektřinou s ostatními zeměmi, což je pro účely cílů do roku 2020 i 2030 dostatečná hodnota. I přesto však Komise upozorňuje na narůstající množství OZE, které mohou vyžadovat nutnost dalších investic do síťové infrastruktury. Pro trh s elektřinou je velmi dobrou zprávou úspěšné dokončení *day-ahead market coupling M4*, sdružujícího trhy ČR, Slovenska, Maďarska a Rumunska. I přesto tak zůstávají dřívější optikou „západní“ a „východní“ energetické trhy formálně oddělené.

HOSPODÁŘSKÁ KOMORA ČESKÉ REPUBLIKY

V oblasti zemního plynu pak Komise pozitivně hodnotí zavedení opatření pro zpětný tok zemního plynu, které přispívají k vyšší energetické bezpečnosti České republiky a Slovenska.

Velkoobchodní trhy jsou z pohledu zprávy v ČR v téměř ideální kondici – tržní koncentrace na trhu se zemním plynem je sice ve srovnání s EU vysoká, ovšem koncentrace na trhu s elektřinou je na evropském průměru a úroveň velkoobchodních cen na obou trzích je pod evropským průměrem. Pokles velkoobchodních cen zemního plynu se dá do velké míry vysvětlit poklesem celosvětové poptávky, jak je možné vidět na grafu na straně 6.

V maloobchodních trzích Komise konstatuje, že se objevuje trend klesajících velkoobchodních cen, i když je do určité míry kompenzován vyššími poplatky za přenos a distribuci. Pro fungování trhu velmi pozitivním signálem zůstává, i přes nižší ceny a tím pádem nižší motivaci zákazníků, relativně vysoký index změny dodavatele (*switching rate*).

Z výše uvedeného je zcela zřejmé, že fungování velkoobchodních i maloobchodních trhů je v ČR ve velmi dobrém stavu, to však samo o sobě nestačí k dokončení integrace vnitřního trhu s energií EU. Tento potenciál skýtá pouze posílená spolupráce členských států v oblasti denního i vnitrodenního *market couplingu*, v regionální/evropské koordinaci energetických politik včetně zavádění kapacitních mechanismů a harmonizaci pravidel pro podporu obnovitelných zdrojů.

Pro ČR bude do budoucna zásadní, jak se přetvoří evropská elektroenergetika. I přes sdílenou ideu cílového stavu trhu s energií jsme zejména v elektroenergetice svědky úsilí některých členských států, které s cílem zajistit předvídatelnou a spolehlivou výrobní kapacitu nedůvěřují trhu a zavádí řadu tzv. kapacitních mechanismů. Tato jednostranná národní opatření však mají s ohledem na celoevropskou tržní integraci divergenční vliv, vedou k další fragmentaci a k oslabování cílového modelu evropského trhu, který by měl být postaven na modelu „*energy-only market*“, doplněném o nástroje fungujících na tržních principech (např. reformovaného EU ETS).

V této situaci není ze strany Evropské komise patrná konkrétní reflexe tohoto stavu. Komise sice podporuje přijímání a zavádění síťových kodexů, které tržní integraci obecně podporují, nepodniká však dostatečné kroky v ochraně evropského trhu před výše popsanou fragmentací. I proto je pro ČR důležité definovat, jakým způsobem v této oblasti postupovat.

Ve světle tohoto hodnocení je zaměření první části kulatého stolu na to, **jaké jsou možnosti České republiky přispět k formování Energetické unie při vytváření vnitřního trhu s energiemi v oblastech zajišťování konkurenčního prostředí, přenosové infrastruktury, propojování trhů a posilování role spotřebitelů**, více než příhodné. Ovšem i přes zaměření otázky výhradně na problematiku trhu s energií se tato může jevit jako příliš obecná. V rámci hledání pozice reflektující potřeby ČR by proto bylo žádoucí, aby odpovědi reflektovaly zároveň i některé z upřesňujících dotazů:

Jakým způsobem může ČR napomoci zajistit tržní stabilitu (bez negativních dopadů některých evropských politik) a předvídatelnost tak, aby bylo možné investovat na trzích s energiemi do nových zdrojů a infrastruktury? Nebo je současný tržní model již překonaný a je třeba hledat model nový?

Jakým způsobem by mohla ČR napomoci k urychlení market couplingu mezi „západem“ a „východem“?

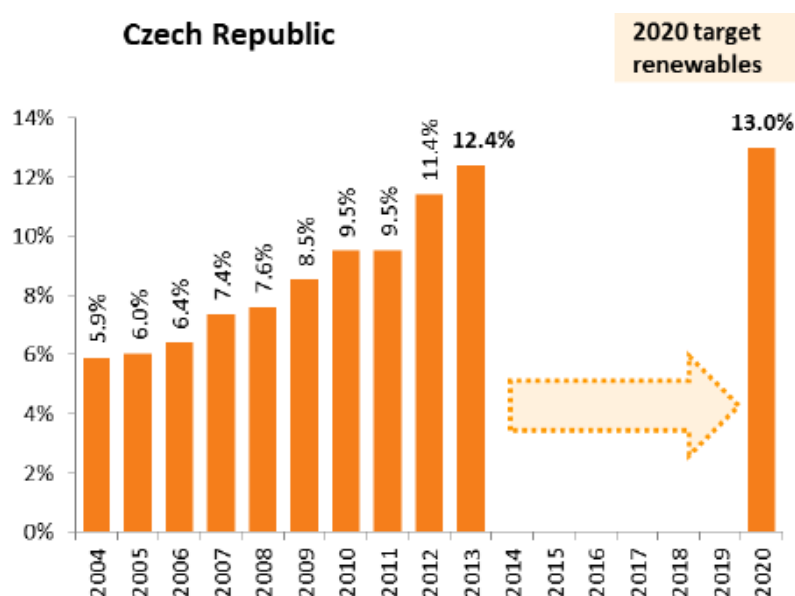
Jakým způsobem by mohla ČR účinněji hledat a být součástí regionálních řešení v případě vzniku kapacitních mechanismů v sousedních státech?

ČR a dekarbonizace hospodářství

Na základě národního přehledu je zřejmé, že pozice ČR v oblasti dekarbonizace ekonomiky je velmi dobrá. Česká republika je na základě dat z roku 2014 na trajektorii zaručující splnění cíle do roku 2020. Vzhledem ke svému zaměření je ekonomika ČR relativně náročná na emise skleníkových plynů, kdy podíl emisí ze sektorů pod EU ETS v roce 2013 představoval v ČR 52 % z celkových emisí (EU průměr byl 42 %) a emisní náročnost na obyvatele činila 12,3 t CO₂ ekvivalentu (EU průměr byl 8,5). I přesto však ČR svůj cíl plní jak v sektorech zahrnutých pod EU ETS, tak v oblastech non-ETS, kde ČR očekává v roce 2020 dokonce 17 % rezervu mezi cílem a predikovanými emisemi skleníkových plynů.

V oblasti obnovitelných zdrojů je pak situace ještě pozitivnější, kdy v roce 2013 zaznamenala ČR dosažení podílu 12,4 % na spotřebě energie, zatímco v roce 2014 to bylo již 13,4 %, což prakticky znamená splnění cíle pro ČR³.

Vývoj podílu OZE v ČR

Zdroj: Evropská komise s využitím dat Eurostat.

Jak již bylo naznačeno, splnění cílů do roku 2020 nepředstavuje na základě prezentovaných indikátorů pro ČR významný problém. V oblasti OZE se zdá, že ČR má do roku 2020 všechny domácí úkoly splněny. Na druhou stranu se však právě teď na evropské úrovni rozhoduje o konkrétní podobě 27 % cíle pro OZE.

Paradoxem plnění cíle pro OZE (ve většině států EU) je fakt, že hlavní část cíle je plněna prostřednictvím sektoru energetiky, což vede ke zvýšené zátěži odběratelů elektřiny, a to i přesto, že evropský cíl pro OZE je formulován jako podíl OZE na veškeré spotřebované energii. Z tohoto důvodu se nabízí otázka, zda by tento poměr neměl být postupem času upraven, aby se příspěvek jednotlivých sektorů (včetně dopravy a sektorů mimo EU ETS) více podílelo na plnění tohoto cíle a

³ Cíl pro OZE pro ČR v roce 2020 je 13 % podíl na spotřebované energii.

HOSPODÁŘSKÁ KOMORA ČESKÉ REPUBLIKY

aby byla snížena relativní diskriminace spotřebitelů elektřiny. Tato zátěž má totiž negativní dopad na intenzivnější elektrifikaci, která je jedním z hlavních nástrojů pro umožnění transformace na nízkouhlíkovou ekonomiku.

I přes relativně dobrou situaci v oblasti dekarbonizace energetiky v ČR je smysluplné pokusit se ovlivnit faktory na unijní a regionální úrovni tak, aby mohl sektor energetiky v ČR dosáhnout svého plného potenciálu. Dobré hodnocení Komise totiž ne zcela koresponduje s reálnou situací na skutečných trzích. Proto by bylo při hledání a definování odpovědi na to, **jaké specifické kroky by měly být učiněny v rámci dekarbonizace energetiky v oblasti reformy systému EU ETS a v oblasti integrace obnovitelných zdrojů**, vhodné zároveň reflektovat tři následující upřesňující dotazy:

Jaký konkrétní rámec, obsah a nástroje by měly být využity při plnění cíle (vyjádřeného na EU úrovni) pro dosažení 27 % podílu obnovitelných zdrojů na spotřebované energii v roce 2030, a to i s ohledem na výsledky COP21?

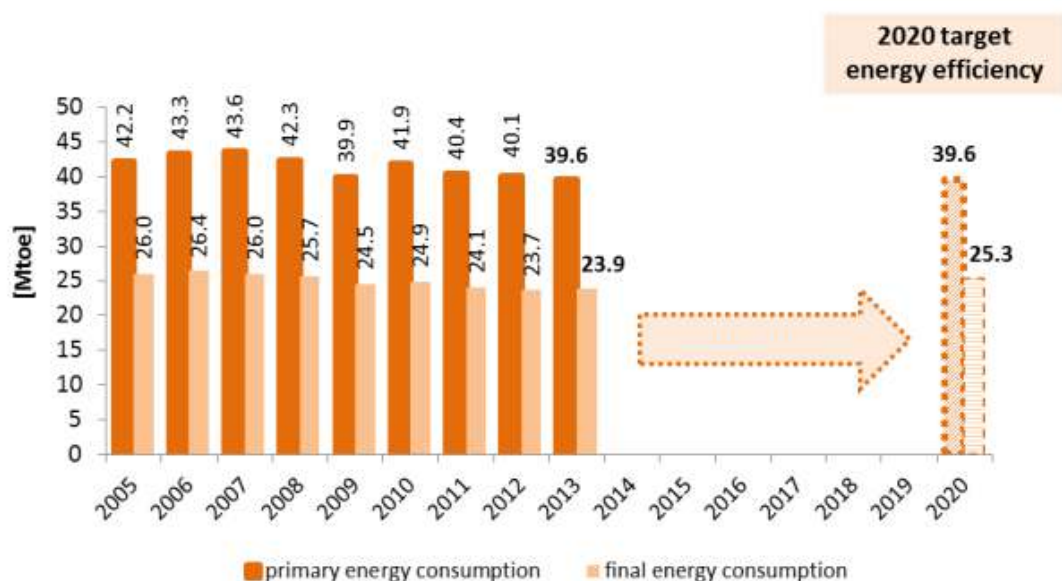
Jakými způsoby řešit překryv klimaticko-energetických politik, např. jak omezit negativní vliv OZE na EU-ETS?

Jak nastavit podporu OZE (např. prostřednictvím vhodné přípravy aukcí) po roce 2020 tak, aby byly naplněny cíle Státní energetické koncepce?

ČR a energetická účinnost

Národní přehled konstatuje, že pokud bude Česká republika pokračovat v trendu vývoje primární i konečné spotřeby energie nastaveném v období 2005-2013 až do roku 2020, splní přirozeně svůj cíl pro energetickou účinnost, který je pro rok 2020 nastaven na 39,6 Mtoe (vyjádřeno v primární spotřebě energie, pro konečnou spotřebu to představuje 25,3 Mtoe).

Vývoj primární a konečné spotřeby energie v ČR

HOSPODÁŘSKÁ KOMORA ČESKÉ REPUBLIKY

Zdroj: Evropská komise s využitím dat Eurostat a notifikací členských států.

To se však týká pouze plnění indikativního 20 % cíle, který byl přijat Evropskou radou v roce 2010. Tento cíl byl totiž postaven na referenčním scénáři spotřeby EU z roku 1997, který počítal se spotřebou 14,19 PJ a z toho byl odvozený orientační cíl pro ČR ve výši 1060 PJ (294 TWh). Konečná spotřeba ČR však byla v roce 2013 na úrovni necelých 999 PJ (23,9 Mtoe), z čehož vyplývalo plnění orientačního cíle Českou republikou.

V roce 2012 však byl tento cíl zpřesněn díky vyčíslení vyplývající ze směrnice o energetické účinnosti, podle kterého by ČR měla orientačně dosáhnout 47,78 PJ, tzn. 13,27 TWh nových úspor v konečné spotřebě v roce 2020, kumulovaně pak 191,10 PJ. Jakým způsobem by měly být tyto nové úspory uskutečněny, řeší Národní akční plán pro energetickou účinnost, který obsahuje jak odhad očekávaných úspor energie do roku 2020 ve všech sektorech, tak politicko-ekonomická opatření nutná k dosažení tohoto orientačního cíle.

Mimo zjištění z národního přehledu je energetická účinnost v ČR jako jediné téma z oblasti energetiky předmětem doporučení Rady EU České republiky z roku 2014, kdy se Rada domnívá, že ČR má značný potenciál pro úspory energie a doporučuje explicitně zintenzivnit snahy o zvýšení energetické účinnosti v ekonomice.

Při pohledu na současná data je však možné konstatovat, že Česká republika je ve skutečnosti pozadu v plnění cíle pro energetickou účinnost, a je třeba co nejefektivněji mobilizovat její potenciál pro dosahování energetických úspor. Situace je svým způsobem „komplikována“ současným stavem, kdy jsou ceny energií na několikaletých minimech, což významným způsobem ztěžuje zavádění opatření z oblasti energetické účinnosti.

V souvislosti s EU ETS jsou pak v evropské diskusi často slyšet hlasy volající po návratu rozumu a po tom, že pro klimatickou politiku je třeba znovuzavedení ekonomického principu, resp. principu nejnižších nákladů: opatření pro energetickou účinnost musí být nákladově efektivní, jen tak mohou být zároveň ekologická. Tyto pohledy stojí v praktické rovině buď na zavedení emisních daní, nebo na funkčním emisním obchodování, které umožňuje rozdělit náklady na snižování spotřeby energií mezi jednotlivé zdroje, sektory a státy. Z tohoto pohledu by se jevila EED jako zbytečná, jelikož systém EU ETS by dokázal zvládnout financování prakticky jakéhokoliv cíle prostou změnou stropu. V tomto vidění je samozřejmě velmi důležité mít celo-unijní cíle, protože není racionální mít samostatné cíle národní, jelikož ty vedou pouze k přenesení vzniku emisí do jiného státu.

Z přehledu je zřejmé, že oblast energetické účinnosti čelí z pohledu EU řadě problémů. Proto je klíčové najít kompromis nad tím, **jakým způsobem efektivně využít potenciál energetických úspor v ČR, který zůstává doposud nevyužitý a přijatý cíl pro rok 2020 se zdá být reálně ohrožen.** Toto hledání může usnadnit zaměření se na hledání odpovědí u dílčích oblastí energetické účinnosti:

Jakým způsobem bude možné v ČR co nejefektivněji dosáhnout stanovené výše energetických úspor do roku 2020?

Je reálná paradoxní situace, že dosažení úspor může být při současných cenách dražší než by byla cena „neušetřené energie“? Tj. dává realizace těchto úspor při současných cenách energií smysl?

Jakým způsobem upřesnit obsah 27 % cíle pro energetickou účinnost do roku 2030 a dosáhnout jeho naplnění? Ve kterých sektorech se ukrývá největší potenciál pro ČR?

Jakým způsobem postupovat v případě dodatečných ambicí Komise a některých členských států (mj. i v souvislosti s výsledky COP21) zvýšit tento cíl na 30 % nebo více?